

ЛЮДИНОЗНАВЧІ СТУДІЇ  
Серія «Педагогіка», 6/38 (2018), 145–153

HUMAN STUDIES  
Series of «Pedagogy», 6/38 (2018), 145–153

---

УДК 371(436)

*ДЕНІЧЕВА Ольга* – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов і новітніх технологій навчання, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10000, Україна ([olgadenicheva@rambler.ru](mailto:olgadenicheva@rambler.ru))

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1655-8688>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/D-5740-2018>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.121459>

**Бібліографічний опис статті:** Денічева, О. (2018). Індивідуалізація та диференціація навчання у процесі розвитку особистості у навчальних закладах Австрії. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія «Педагогіка», 6/38, 145–153.* doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121459.

#### Історія статті

Одержано: 20 вересня 2017

Подано до редакції: 15 лютого 2018

Прорецензовано: 23 листопада 2017

Доступ он-лайн: 5 квітня 2018

### ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ АВСТРІЇ

**Анотація.** У статті досліджується проблема індивідуалізації та диференціації навчання у навчальних закладах Австрії; показано вплив міграційних процесів на трансформацію змісту освіти; проаналізовано особливості впровадження індивідуалізації та диференціації навчання; визначено подальші перспективи розвитку процесів індивідуалізації і диференціації у вітчизняній системі освіти.

**Ключові слова:** індивідуалізація, диференціація, навчання, розвиток, навчальний заклад, Австрія.

**Постановка проблеми.** Інтенсивні міграційні процеси, які відбуваються сьогодні в Західній Європі, здатні впливати на розвиток полікультурного середовища кожної країни та трансформувати зміст освіти відповідно до потреб багатомовного суспільства. Становлення полікультурного суспільства сприяє модернізації системи освіти європейських

країн, зокрема Австрії і України. Наявність різних національностей усередині однієї країни вимагає уважного ставлення до організації навчально-виховного процесу: врахування неоднорідності культури і традицій, психологічних особливостей, швидкості сприйняття та засвоєння знань; вміння аналізувати навчальний матеріал, осмислювати інформацію та ін. Це призводить до необхідності побудови навчально-виховного процесу на засадах впровадження індивідуалізованого та диференційованого підходів. В умовах стрімкого міграційного потоку в Австрії процеси індивідуалізації та диференціації навчання зорієнтовані на максимальне виявлення потенціалу індивіда, здатного до конкуренції.

У вітчизняній системі освіти спостерігаємо на практиці елементи впровадження індивідуалізованого та диференційованого підходів у навчанні. Звернення до досвіду реалізації принципів індивідуалізації і диференціації навчання в Австрії зумовлено низкою чинників (вимоги щодо конкурентоспроможності випускників і міжнародна співпраця країн у науковій, освітній, економічній та культурних сферах та ін.), і передусім тим, що зміни у системі освіти привели до суттєвого поліпшення якості її діяльності.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблема індивідуалізації та диференціації навчання є предметом дослідження багатьох європейських вчених, таких як Г.-Й. Гербер, О. Ельбрехт, Т. Нарос, Г. Шварц, К. Шрак, І. Унт (Unt, 1990; Dorninger & Schrack, 2008; Herber, 1998; Klemun, Lackner-Ibesich, & Rampetsreiter, 2008; Olivier, 2005; Schrack, Schwarz, & Narosy, 2010). Теоретичні засади впровадження методів індивідуалізації навчання в Австрії всебічно висвітлено в працях австрійських учених, таких як К. Хагшпіль і К. Хеллінг (Hagspiel & Helling, 2007). Окремі аспекти з питань диференціації процесу навчання в загальній системі освіти вивчали вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Єремєєва (Yeremieieva, 2015), К. Мекінен (Mäkinen, 2014), М. Макарович, Т. Голоб (Makarovič & Golob, 2013), П. Пош (P. Posh), та ін. Сконцентруємо увагу на тому, що більшість європейських дослідників та педагогів схиляються до думки, що індивідуалізація набула нових орієнтирів: реалізації компетентнісного підходу, створення нової парадигми поведінки, зміни у методиці викладання (значення приділяється індивідуальним методам навчання).

Організація навчально-виховного процесу у вітчизняній системі освіти спрямована на пошук шляхів максимальної індивідуалізації освітнього процесу, що є важливою метою навчання, спрямованою на розвиток індивідуального потенціалу досягнень, максимальне врахування інтересів, потреб і здібностей студентів, виявлення та прояву творчих здібностей індивіда. Використання методів індивідуалізації навчання необхідне для успішної організації навчально-виховного процесу, розвитку професійних, особистісних якостей і вмінь індивіда (Olivier, 2005, с. 6).

Отже, **мета статті** – аналіз процесів індивідуалізації та диференціації навчання, їх вплив на розвиток особистісних цінностей студентів у навчальних закладах різного типу Австрії.

На думку Г.-Й. Гербера, індивідуальна форма навчання є таким видом навчальної діяльності, в якому здійснюється індивідуальний підхід до індивідуумів з урахуванням їхніх професійних інтересів. Індивідуальна модель навчання розглядає роботу студентів закладів вищої освіти в умовах самостійного опрацювання навчального матеріалу із друкованою інформацією, технічними засобами та засобами масової комунікації. Ця форма навчання вважається видом взаємної діяльності викладача й учня, студента. При цьому роль викладача полягає у спрямуванні пізнавального інтересу особистості, виборі засобів і прийомів навчання, спостереженні за процесом виконання завдань, коригуванні недоліків і створенні психологічно сприятливого клімату на занятті (Herber, 1998, с. 60–62).

З огляду на потреби сучасної Австрії (наприклад, ринкові, освітні та ін.), П. Пош вважає, що вищезгадана форма навчання забезпечує індивідуальний розквіт потенціалу продуктивності молоді. Водночас індивідуальна форма навчання допомагає викладачеві встановити темп діяльності студентів, способи організації занять, особливості вияву творчих здібностей під час самостійного виконання проектних робіт і добір індивідуального обсягу роботи шляхом диференційованого підходу (Posch, 2009, с. 2).

У проектах «Індивідуалізація навчання. Нова освіта у процесі електронного навчання в гетерогенних громадах» (Individualisieren lernen Neues Lernen in heterogenen Lerngemeinschaften mit E-Learning) та «25+» (Initiative 25plus – individuell lernen und lehren) індивідуалізація розглядається як один з основних принципів системи освіти Австрії, яка відображається у самостійному плануванні студентами навчального часу, виборі фахового напрямку навчання, додаткових предметів. Форми занять, які сприяють індивідуалізації навчання, окреслюються значним діапазоном вибору типів завдань (лабораторні, проектні) та становлять види діяльності від партнерських до різноманітних колективних творчих робіт (Schrack, Schwarz, & Narosy, 2010, с. 14–28). Австрійські дослідники К. Хагшпіль і К. Хеллінг звертають увагу на необхідність впровадження різного типу інтернет-технологій і методів організації навчальної діяльності з використанням пошукових систем, які сприятимуть розвитку компетенцій (Hagspiel & Helling, 2007, с. 7).

Вітчизняні вчені вважають, що процес індивідуалізації навчання спрямовується на виявлення індивідуальних якостей людини та розвиток її особистісних цінностей, які формуватимуть світогляд індивіда, здатного до конкуренції. Індивідуалізація навчання побудована на основі врахування уже набутих індивідуальних якостей особистості та є тенденцією роз-

витку системи освіти (з метою вдосконалення навчально-виховного процесу) (Yeremieieva, 2015).

Як вважає І. Ченг, процес індивідуалізації ставить акцент на індивідуальному розвитку особистості, її ініціативності, внутрішній мотивації, спонукаючи до самореалізації. Індивідуалізація в освіті уможлиблює розвиток природного потенціалу в технологічному, економічному, соціальному, політичному, культурному й освітньому напрямках. Основною метою індивідуалізації у світлі трансформацій в суспільстві вважається впровадження індивідуального підходу у навчально-виховному процесі; введення навчальних програм для дітей з особливими потребами, методів і форм організації навчання; мотивація до самонавчання протягом життя (Cheng, 2005, с. 29–34).

Підкреслимо, що І. Унт розглядає індивідуалізацію навчання як урахування певних індивідуальних якостей особистості в різних видах діяльності; це впровадження форм і методів навчання, спрямованих на розвиток індивідуальних якостей, умінь і навичок індивіда задля формування груп і класів відповідно до інтересів і темпу засвоювання навчального матеріалу; це шлях у навчально-виховному процесі, скерований на розвиток самостійної роботи студентів (Unt, 1990, с. 8).

У проєкті «Індивідуальне навчання: нові знання в гетерогенних навчальних групах з е-навчанням» («Individualisieren lernen Neues Lernen in heterogenen Lerngemeinschaften mit E-Learning», 2008) індивідуалізація навчання розглядається як взаємодія вчителя і учня (студента) за допомогою використання індивідуальних методів навчання та сучасних інформаційних технологій на заняттях (Schrack, Schwarz, & Narosy, 2010, с. 12; Klemun, Lackner-Ibesich, & Rampetsreiter, 2008). Навчання такого виду уможлиблює проведення індивідуальних занять он-лайн (наприклад, за допомогою *Skype*).

У праці «Майбутнє (e-) навчання – стратегія індивідуалізації навчання засобами e-навчання й e-портфоліо» (Future) Learning – a strategy for individualisation in learning by e-learning and e-portfolios) індивідуалізацію навчання розглянуто як процес, що привласнює риси розвитку сучасного суспільства. Педагоги К. Дорнінгер і К. Шрак вважають, що індивідуалізація навчання здійснюється у диференційованих гетерогенних групах (Dorninger & Schrack, 2008, с. 2–3). Це забезпечує ефективну взаємодіяльність вчителя і студента, діагностику успішності особистості, творчу самореалізацію, формування ключових компетентностей у навчально-виховному процесі.

У вітчизняній системі освіти впровадження індивідуалізації навчання у навчально-виховному процесі надає можливості розвитку нових напрямів навчання: філологічний (білінгвальні школи), фізичний (спортивний), психолого-педагогічний, філософський та ін. Формування таких

напрямів навчання вимагає проведення певних реформ у навчальних закладах різного типу: реструктуризацію, яка передбачає зміни фінансування; стандартизацію змісту освіти; запровадження професійної практики та диференціацію навчання.

Згідно з науковими поглядами К. Цекль, диференціація навчання уможливило розкриття інтелектуального потенціалу й ефективно стимулювання навчальної діяльності особистості. Істотного значення набуває те, що диференційоване навчання передбачає активізацію внутрішньої мотивації індивіда до навчання шляхом запровадження однакових методів, завдань, вправ (проте відмінного рівня складності) для студентів із несхожими характерами і неоднаковим темпом засвоєності матеріалу (Zekl, 2006, с. 4).

Диференціація здійснюється за двома напрямками:

– організаційна диференціація: розподіл на групи і підгрупи; утворення груп за статтю (переважно приватні релігійні гімназії); впровадження різних методів навчання (індивідуальні, інтерактивні ін.); організація груп відповідно до фізичних потреб (слух, зір); розподіл завдань на заняттях за темами і групами (кожна група може виконувати відмінні завдання у межах одного заняття); формування груп за метою організації навчання (групи з однаковою успішністю, продуктивністю діяльності учнів);

– дидактична (освітня) диференціація: розподіл відповідно до стилю навчання (шляхи здобування знань); створення груп з відмінним темпом навчання (у групах пропонуються багаторівневі завдання на заняттях для тих, хто повільно або швидко опановує новий навчальний матеріал); диференціація за мотивацією до навчання (розрізняються учні з низьким і високим рівнем мотивації: з низьким – отримують завдання, які ґрунтуються на досвіді; з високим – виконують творчі задачі) (Posch, 2009, с. 14–18; Klemun, Lackner-Ibesich, & Rampetsreiter, 2008).

Звернімо увагу на те, що на розвиток процесів індивідуалізації та диференціації навчання в Австрії вплинула (ще у 2006 р.) низка реформацийних процесів у змісті гуманітарної освіти. За підтримки Міністерства Освіти, Науки і Культури Австрії розроблено програму «Майбутнє освіти – Школа 2020» («Zukunft der Bildung – Schule 2020»), авторами якої є група австрійських науковців: М. Кірхер-Кохль (M. Kircher-Kohl), В. Едер (W. Eder), П. Хартель (P. Härtel) та ін. (Härtel, Culen, & Eder, 2006).

Програма «Школа 2020» складається з комплексу дій, спрямованих на здійснення реформ у системі освіти Австрії. Відповідно до теоретичних засад програми, навчальний заклад має бути «школою життя і досвіду» і сприйматися як джерело отримання необхідної інформації, корисної у майбутньому. Об'єктом реформування, згідно з програмою, є не

структура шкільної системи, а ідеологічна місія навчального закладу як соціальної установи.

Основна увага «Школи 2020» зосереджується на тому, що результатом реформування системи освіти повинно бути впровадження методів індивідуалізації та диференціації навчання, використання новітніх педагогічних технологій у навчально-виховному процесі, які розвивають економічне мислення, медіа-грамотність, креативність, індивіда тощо (Härtel, Culen, & Eder, 2006, с. 27).

Вихідні положення програми свідчать про те, що сутність реформацийних процесів передбачає: виявлення природного потенціалу дитини; формування та розвиток низки компетенцій (мовної, інтеркультурної, соціальної ін.); профорієнтацію на вищому ступені навчання у середніх закладах різного типу; підвищення кваліфікаційного рівня вчителів; концентрацію контролю та управління навчальними закладами; здобуття якісної освіти та знань відповідно до світових освітніх стандартів (Härtel, Culen, & Eder, 2006, с. 28–31).

Зазначимо, що реформування у змісті середньої гуманітарної освіти Австрії зосереджено на мовній освіті. Причиною цього є збільшення кількості іноземців, які проживають на території країни. Приблизно 50 % учнів у школах і студентів ЗВО не є носіями німецької мови.

**Висновки.** Отже, індивідуалізація і диференціація навчання – взаємопов'язані процеси, які спрямовують навчально-виховний процес на надання можливостей для творчої реалізації особистості, виявлення здібностей до навчання, формування ключових компетентностей, розвиток умінь та навичок, використання раніше засвоєного знання. Упровадження індивідуалізації навчання зорієнтовано на визначення потенціалу особистості, її/його здібностей до самостійного опрацювання матеріалу та врахування умов, у яких здійснюється навчально-виховний процес. Диференціація надає можливості у навчанні: створення груп відповідно до мотивації індивіда; розподіл груп (або класів) за інтересами; диференціація за соціальними формами (робота у групах або самостійно з обмеженням часу на виконання завдань).

**Перспективами** подальшого дослідження можна вважати особливості впровадження індивідуалізації та диференціації навчання у вітчизняних і зарубіжних навчальних закладах різного типу.

### References

- Cheng, Y.C.** (2005). *New Paradigm for Re-engineering Education Globalization, Localization and Individualization*. Dordrecht: Springer [in English].
- Dorninger, C., & Schrack, C.** (2008). (Future) Learning – a strategy for individualisation in learning by e-learning and e-portfolios. *Conference ICL* (September 24–26, 2008). Villach: Springer US [in English].

- Hagspiel, K., & Helling, K.** (2007). National Report on the role of content in e-Learning. Austria. *Verein für Neues Lehren und Lernen*. Wien [in English].
- Härtel, P., Culen, J.-C., & Eder, W.** (Eds.). (2006). *Zukunft der Bildung – Schule 2020 [Future of Education – School 2020]*. Wien [in German].
- Herber, H.-J.** (1998). *Das Unterrichtsmodell «Innere Differenzierung», Die Bedeutung von Analogiebildungs und Motivationsprozessen» Bildungsweg [The Teaching Model «Inner Differentiation», The Importance of Analogie Education and Motivation Processes «Education»]* (pp. 59–71). Innsbruck: Studienverlag [in German].
- Klemun, A., Lackner-Ibesich, E., & Rampetsreiter, V.** (2008). *Individualisierung und Differenzierung an Standorten der Kooperativen Mittelschulenin [Individualization and differentiation at locations of the cooperative Mittelschulenin]*. Wien: Stadtschulrat für Wien [in German].
- Makarovič, M., & Golob, T.** (2013). Increasing fluidity of identifications in the context of individualisation: identification with the European Union. *International Social Science Journal*, 64, 291–303. doi: 10.1111/issj.12052 [in English].
- Mäkinen, K.** (2014). The individualization of class: a case of working life coaching. *Sociological Review*, 62, 821–842. doi: 10.1111/1467-954X.12209 [in English].
- Olivier, C.** (2005). *Internet-fremdsprachen-didaktik an und für sprachenzentren Qualitätskriterien bzw. Modelle für den Einsatz des Internets im Lernprozess von Fremdsprachen [Internet foreign-language didactics on and for language centers Quality criteria and models for the use of the Internet in the learning process of foreign languages]*. Salzburg [in German].
- Posch, P.** (2009). *Individualisierung – Ansätze und Erfahrungen [Individualization – approaches and experiences]*. Retrieved from [http://ius.uniklu.ac.at/publikationen/wiss\\_beaetraege/dateien/Posch\\_Individualisierung.pdf](http://ius.uniklu.ac.at/publikationen/wiss_beaetraege/dateien/Posch_Individualisierung.pdf) [in German].
- Schrack, C., Schwarz, G., & Narosy, T.** (2010). *Individualisieren lernen Neues Lernen in heterogenen Lerngemeinschaften mit E-Learning [Learning to individualise New learning in heterogeneous learning communities with E-learning]*. Wien [in German].
- Unt, I.E.** (1990). *Individualizatsiya i differentsiatsiya obucheniya [Individualization and differentiation of training]*. Moscow: Pedagogika [in Russian].
- Yeremieieva, V.M.** (2015). Indyvidualizatsiia yak perspektyvnyi sposib stvorennia tekhnolohichnykh system profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [Individualization as a promising way of creating technological systems for vocational and pedagogical training of the future teacher]. In O.A. Dubaseniuk (Ed.), *Profesiina pedahohichna osvita: systemni doslidzhenia – Professional Teacher Education: System Research* (pp. 210–230). Zhytomyr: Vyd. ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Zekl, C.** (2006). Innere Differenzierung oder die Möglichkeit, Schüler/innen dort abzuholen, wo sie sind [Inner differentiation or the ability to pick students up where they are]. *Wissenplus für Ihren Unterricht – Knowledgeplus for your lessons*, 2, 1–8 [in German].

**DIENICHIEVA Olena** – PhD of Pedagogical Sciences, senior lecture of Foreign Language and Advanced Learning Technologies Department, Zhytomyr Ivan Franko State University, Velyka Berdychivska str., 40, Zhytomyr, 10000, Ukraine ([olgadenicheva@rambler.ru](mailto:olgadenicheva@rambler.ru))

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-1655-8688>

**ResearcherID:** <http://www.researcherid.com/rid/D-5740-2018>

**DOI:** <https://doi.org/10.24919/2313-2094.6/38.121459>

**To cite this article:** Dienichieva, O. (2018). Indyvidualizatsiia ta dyferentsiatsiia navchannia u protsesi rozvytku osobystosti u navchalnykh zakladakh Avstrii [Individualization and differentiation of learning in the process of personality development in different educational establishments (schools and universities) of Austria]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»*, 6/38, 145–153. doi: 10.24919/2313-2094.6/38.121459 [in Ukrainian].

#### Article history

*Received:* 20 September 2017

*Accepted:* 15 February 2018

*Received in revised form:* 23 November 2017

*Available online:* 5 April 2018

### INDIVIDUALIZATION AND DIFFERENTIATION OF LEARNING IN THE PROCESS OF PERSONALITY DEVELOPMENT IN DIFFERENT EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS (SCHOOLS AND UNIVERSITIES) OF AUSTRIA

**Abstract.** The article deals with the problem of individualization and differentiation of learning in educational establishments of Austria (schools and universities). The development of multicultural society conduces to the modernization of education system in European countries, in particular, Austria and Ukraine with migration flows affecting the content of educational transformation. It focuses on the importance of different nationalities existence within one country that requires a careful attitude to the organization of educational process.

It is necessary to take into consideration the dissimilarities in cultures and traditions, religion and society standards (rules of social behaviour), psychological and physiological peculiarities of individuals. Due to these facts there is a need to build the educational process on the basis of individualized learning. Individualization refers to the meeting of students' learning needs. Individualization starts with the proper correlation of teachers' instructions and individual learners' abilities. Individualized learning environment is aimed at the implementation of different teaching forms and methods in the educational process. Differentiation of learning is based on the students' learning skills. It also involves the group formation according to the gender, physical needs and motivation. It adjusts the style and needs of learning, ways of acquisition of knowledge. In the context of migration flows in



Austria, the processes of individualization and differentiation of learning have become more concentrated on maximizing the individuals' potential.

In Ukraine it concentrates on the practical implementation of individualized and differentiated approaches in education. The number of factors such as requirements for the competitiveness of graduates and international cooperation of countries in the scientific, educational, economic and cultural spheres have led to the changes in our education system. The article also scrutinizes directions for the future research of individualization and differentiation of learning in our system of education.

**Keywords:** individualization, differentiation, learning, development, implementation, Austria.

**Acknowledgments.** Sincere thanks to librarian staff at Austria National Library.

**Funding.** The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.